

Наталя КАБУСЬ,

orcid.org/0000-0003-3665-8501

доктор педагогічних наук, доцент,

професор кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

(Харків, Україна) *kabusnatali9901@gmail.com*

ПРОГРАМНО-ЗМІСТОВЕ Й НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП

У статті наголошено на важливості підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до сталого розвитку соціальних груп, визначено суть такої підготовки. Відповідно до мети обґрунтовано програмно-змістове й навчально-методичне забезпечення професійної підготовки соціальних педагогів і працівників до діяльності в контексті сталого розвитку. Таке забезпечення представлене збагаченими за змістом програмами професійно орієнтованих дисциплін (зокрема, «Вступ до спеціальності», «Соціальна робота», «Основи педагогічної майстерності», «Основи професійної творчості в соціальній сфері», «Історія та теорія соціального виховання», «Основи сценарної роботи соціального працівника», «Соціально-педагогічне проєктування», «Основи соціалізації особистості», «Соціально-педагогічна діяльність у закладах освіти», «Основи профорієнтаційної роботи», «Теорія і методика соціальної роботи із сім'єю», «Менеджмент соціальної роботи», «Соціально-педагогічна діяльність у сфері дозвілля», «Соціально-педагогічна профілактика делінквентної поведінки», «Психолого-педагогічні засади міжособистісного спілкування», «Методика організації волонтерського руху», «Актуальні проблеми соціальної педагогіки і соціальної роботи», «Методика організації соціальної роботи з різними соціальними групами»), а також спеціально розробленим інтегрованим курсом «Соціально-педагогічна діяльність зі сталого розвитку соціальних груп». Доведено, що втілення ідеї сталого розвитку у змісті вищої соціально-педагогічної освіти протягом усього періоду навчання забезпечує цілісність і безперервність підготовки майбутніх фахівців до сталого розвитку різних соціальних груп на різних етапах їхнього особистісно-професійного становлення – від усвідомлення значення діяльності в означеному напрямі, розуміння її суті до набуття практичного досвіду роботи в досліджуваному напрямі.

Ключові слова: сталий розвиток, соціальна група, майбутні фахівці соціальної галузі, професійна підготовка, система, програмно-змістове та навчально-методичне забезпечення.

Natalia KABUS,

orcid.org/0000-0003-3665-8501

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Professor of the Department of Social Work and Social Pedagogy

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

(Kharkiv, Ukraine) *kabusnatali9901@gmail.com*

THE PROGRAM CONTENT AND TEACHING AND METHODOLOGICAL SUPPORT MATERIALS FOR THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SOCIAL SPHERE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF SOCIAL GROUPS

The article emphasizes the importance of future specialists in the social sphere training for the sustainable development of social groups, as well as defines the essence of such training. According to the purpose, the program content, teaching and methodological support materials of professional training of social pedagogues and workers for activities in the context of sustainable development is substantiated. Such support materials are represented by content-rich programs of vocationally oriented disciplines (in particular, "Introduction to the specialty", "Social work", "Fundamentals of pedagogical art", "Fundamentals of professional creativity in the social sphere", "History and theory of social education", "Fundamentals of screenplay work of social worker", "Social and pedagogical design", "Fundamentals of personality's socialization", "Social and pedagogical activity in educational institutions", "Fundamentals of vocational guidance work", "Theory and methodology of social work with family", "Management of social work", "Social and pedagogical activities in the field of leisure", "Social and pedagogical prevention of delinquent behavior", "Psychological and pedagogical principles of interpersonal communication", "Methodology of organizing volunteer movement", "Actual problems of social pedagogy and social work", "Methodology of organization of social work with different social

groups”), as well as specially developed integrated course “Socio-pedagogical activity aimed at sustainable development of social groups”. It has been proved that the implementation of the idea of sustainable development in the content of higher socio-pedagogical education during the whole period of study provides the integrity and continuity of future specialists’ training for sustainable development of various social groups at different stages of social workers’ personal and professional development – from awareness of the importance of activity in the specified direction, understanding of its essence to gaining practical experience in the researched area.

Key words: sustainable development, social group, future specialists in social sphere, professional training, system, program content and teaching and methodological support materials.

Постановка проблеми. Реалізація стратегії сталого розвитку цивілізації (Agenda, 2015), яка визнана ключовою для XXI ст. і передбачає збалансований екологічний, економічний і соціальний прогрес світової спільноти протягом тривалого часу, збереження умов існування людського суспільства, цілісності та життєздатності біосфери, стабільності соціальних і культурних систем та їх подальше поліпшення, потребує об’єднання зусиль різних соціальних груп, зокрема професійних, для вирішення означеного завдання. Міжнародний досвід підтверджує, що основним чинником сталого суспільного розвитку є високорозвинений людський і соціальний капітал, рівень консолідованості соціальних груп, які свідомо, творчо й відповідально діють із метою досягнення власного благополуччя й процвітання країни.

Водночас значна кількість проблемних соціальних груп, а також кризові явища, характерні для дітей, молоді, дорослих, сім’ї, громади, нації як важливих спільнот, що становлять основну соціальну структуру суспільства й визначають вектор його розвитку, зумовлюють актуальність їх переведення на рівень сталого розвитку. У цьому контексті фахівці соціальної галузі – соціальні педагоги, соціальні працівники, які у професійній діяльності взаємодіють з дітьми, молоддю, дорослими, людьми старшого віку, сім’єю, а також представниками проблемних груп і «груп ризику», за своїм професійним призначенням і рівнем компетентності можуть і мають стати важливими суб’єктами стимулювання різних соціальних груп до сталого розвитку, під яким розуміємо стійкий гармонійний прогрес соціальної спільноти на засадах гуманізму, позитивної соціальної взаємодії та солідарності, здатності до само- та взаємодопомоги, самовідновлення й удосконалення, об’єднання зусиль для сталого прогресивного розвитку суспільства.

Аналіз досліджень. Здійснений нами аналіз наукових праць О. Беспалько, Р. Вайноли, Л. Міщик, А. Мудрика, В. Поліщук, А. Рижанової, Л. Штефан, С. Харченка й інших учених щодо проблем теорії і практики соціально-педагогічної діяльності, теоретико-методологічних і прак-

тичних засад професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі дає підстави стверджувати, що, незважаючи на значний потенціал різних видів соціально-педагогічної діяльності (соціально-виховна, просвітницька, рекламно-інформаційна, профілактична, корекційно-реабілітаційна) щодо забезпечення сталого розвитку соціальних груп, проблема підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічного профілю до діяльності в контексті сталого розвитку не була належно висвітлена в науковій літературі, що свідчить про неналежне використання потенціалу соціально-педагогічної науки в означеному напрямі й зумовлює недостатній рівень відповідної готовності майбутніх фахівців (Кабусь, 2016; 2017). Реалізація системи професійної підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічного профілю до сталого розвитку соціальних груп, що є предметом нашого дослідження, потребує розроблення й впровадження відповідного навчально-методичного і, зокрема, програмно-змістового забезпечення як невід’ємного компонента такої системи.

Мета статті – висвітлення програмно-змістового та навчально-методичного забезпечення системи професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до сталого розвитку соціальних груп відповідно до сучасних тенденцій цивілізаційного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Здійснений аналіз міжнародних документів у галузі сталого розвитку (Agenda, 2015), а також праць учених (Жерновнікова, 2017; Прокопенко, 2013) дозволяє під підготовкою майбутніх фахівців соціальної галузі до сталого розвитку соціальних груп розуміти цілеспрямований, спеціально організований, педагогічно керований процес набуття соціальними педагогами та працівниками стійких світоглядних орієнтирів, сукупності знань і вмінь здійснювати переконливий вплив на цінності, мотиви, переконання, волю, вчинки представників різних соціальних груп, здобуття майбутніми фахівцями досвіду розробки й реалізації системи соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп, що водночас забезпечує сталий розвиток і саморозвиток (духовно-ціннісний,

особистісно-соціальний, професійно-творчий) фахівців соціальної галузі.

Важливою умовою ефективності такої підготовки є втілення ідеї сталого розвитку у змісті вищої соціально-педагогічної освіти протягом усього періоду навчання, що потребує розроблення та реалізації відповідного навчально-методичного, зокрема програмно-змістового, забезпечення й уможливує цілісність і безперервність підготовки майбутніх фахівців до сталого розвитку соціальних груп на різних етапах їхнього особистісно-професійного становлення – від усвідомлення значення діяльності в досліджуваному напрямі, розуміння її суті до набуття відповідного практичного досвіду роботи.

Зважаючи на рекомендації щодо освіти для сталого розвитку, у яких наголошено на важливості максимального використання потенціалу всіх навчальних дисциплін, водночас розроблення і впровадження в освітній процес спеціальних інтегрованих курсів, що сприяли б глибшому усвідомленню майбутніми фахівцями суті проблеми сталого розвитку та шляхів її розв'язання, вважаємо, що програмно-змістове забезпечення професійної підготовки соціальних педагогів та працівників до діяльності в контексті сталого розвитку має бути представлене збагаченими за змістом програмами професійно орієнтованих дисциплін, які мають значний потенціал для формування готовності майбутніх фахівців соціальної галузі до діяльності в досліджуваному напрямі, а також спеціально розробленим інтегрованим курсом «Соціально-педагогічна діяльність зі сталого розвитку соціальних груп», що забезпечує узагальнення, систематизацію й поглиблення знань студентів щодо професійної діяльності в контексті дослідження. Розкриємо докладніше змістове збагачення програм навчальних дисциплін питаннями сталого розвитку.

Так, у «Вступі до спеціальності», який викладається студентам як перша професійно орієнтована навчальна дисципліна, доцільним є ознайомлення майбутніх фахівців із метою і завданнями, основними стратегічними орієнтирами діяльності соціального педагога та працівника в контексті сучасних цивілізаційних викликів, основними міжнародними і державними документами, що визначають бажаний вектор розвитку сучасного суспільства, отже, і провідні напрями діяльності соціального педагога в умовах сьогодення.

Курс «Соціальна робота» відіграє фундаментальну роль у підготовці спеціалістів відповідного профілю, оскільки знайомить майбутніх фахівців з основними категоріями соціальної педагогіки як

науки і сфери практичної діяльності, суб'єктами й об'єктами соціально-педагогічної діяльності, основними категоріями населення, що потребують соціально-педагогічної допомоги (зокрема, із проблемними соціальними групами та «групами ризику»), напрямами, видами, сферами діяльності соціального педагога та працівника. У зв'язку із цим доцільним є «пронизування» усіх тем означеного курсу ідеєю стосовно того, що важливою умовою реалізації стратегії сталого розвитку суспільства, як і ефективного попередження й розв'язання численних проблем соціалізації різних соціальних груп, є налагодження цілеспрямованої випереджальної соціально-виховної, просвітницької діяльності, спрямованої на розвиток особистості як свідомого й відповідального суб'єкта життєдіяльності та соціального суб'єкта, представника соціальної спільноти будь-якого рівня. Стимулювання особистості, соціальної групи до сталого розвитку має бути системоутворювальним напрямом різних видів діяльності соціального педагога (зокрема, рекламно-інформаційної, профілактичної, корекційно-реабілітаційної, соціального супроводу й інших).

У межах курсу «*Основи педагогічної майстерності*» доцільним є звернення уваги студентів на те, що здійснення ефективного впливу на свідомість, переконання, волю дітей, молоді, дорослих із метою зміни звичних для них стереотипів поведінки й діяльності на орієнтири, що сприяють розвитку людини і суспільства на засадах сталості, потребує від педагога високого рівня професійної майстерності, володіння ним мистецтвом переконання, що потребує цілеспрямованої роботи над розвитком необхідних умінь і якостей у процесі фахової підготовки.

Дисципліну «*Основи професійної творчості в соціальній сфері*» доцільно орієнтувати на: усвідомлення студентами творчої природи різних видів соціально-педагогічної діяльності, розуміння ними творчого підходу до професійної діяльності в контексті сталого розвитку різних соціальних груп як однієї з найважливіших передумов її ефективності; ознайомлення майбутніх фахівців з основними напрямами творчої діяльності в досліджуваному контексті; методами, прийомами розвитку творчої особистості, здатної до свідомого самотворення власного життя; стимулювання студентів до розроблення й реалізації конкретних творчих соціально-виховних волонтерських заходів із метою сталого розвитку дітей та молоді.

У межах курсу «*Історія та теорія соціального виховання*» з урахуванням того, що соці-

ально-виховна діяльність є однією із провідних у контексті сталого розвитку, доцільним є розгляд таких додаткових питань: 1) роль соціального виховання в забезпеченні процесів сталості розвитку особистості, соціальної групи, суспільства, людської цивілізації; 2) соціальний педагог як провідний фахівець, координатор діяльності різних соціальних суб'єктів для здійснення соціального виховання в напрямі сталого розвитку; 3) мета, завдання, напрями соціально-виховної діяльності в контексті реалізації завдань сталого розвитку (сприяння усвідомленню особистістю власної місії як суб'єкта і творця власного і суспільного життя; спрямованість на формування стійкої особистісно-соціальної позиції суб'єктів соціальної групи); 4) цивілізаційно-культурологічний і особистісно-соціальний підходи як підґрунтя соціально-виховної діяльності, що забезпечують її ефективність в умовах сьогодення; 5) дослідження соціально-виховних систем, розроблених відомими педагогами, просвітителями різних часів, із метою використання цінного досвіду для діяльності в контексті сталого розвитку соціальних груп; 6) соціальне виховання як складний творчоємний процес, ефективність якого залежить від рівня професіоналізму фахівця соціальної галузі; 7) засоби впливу на систему цінностей, переконань, світогляд представників різних соціальних груп, розвиток значущих якостей (гуманістичної спрямованості, відповідальності, ініціативності, волі, наполегливості, соціальної активності, творчого підходу до життєдіяльності); 8) умови результативності соціального виховання (системність, емоційна насиченість, опосередкованість виховного впливу, створення духовно насиченого розвивально-творчого середовища); 9) розробка системи соціально-виховної роботи й конкретних заходів із метою сталого розвитку дітей та молоді для реалізації під час практичної та волонтерської діяльності в дитячих оздоровчих таборих, закладах освіти, центрах соціально-психологічної реабілітації.

Під час викладання курсу «*Основи сценарної роботи соціального працівника*» важливим є орієнтування майбутніх фахівців на опанування вмінь розробляти сценарний задум і перебіг творчих соціально спрямованих заходів (свят, конкурсів, театралізованих вистав), які б здійснювали дієвий вплив на представників соціальних груп, стимулювали б їх до сталого розвитку, самовиявлення через позитивні вчинки, а також на ознайомлення студентів з елементами акторської, сценарної майстерності, що дозволяє робити вказані заходи більш результативними і переконливими.

У процесі вивчення курсу «*Соціально-педагогічне проектування*» доцільним є стимулювання здобувачів до: 1) дослідження й аналізу передового досвіду щодо розроблення і впровадження соціально-виховних програм і проєктів, що реалізуються на різних рівнях (зокрема, департаментами у справах сім'ї, молоді та спорту, департаментами молодіжної політики щодо формування позитивних цінностей, культурного розвитку населення, популяризації здорового способу життя, а також навчальними закладами, громадськими, волонтерськими організаціями), використання якого є доцільним у контексті сталого розвитку соціальних груп; 2) визначення актуальної проблематики проєктів, спрямованих на сталий розвиток соціальних груп; 3) залучення майбутніх фахівців до розробки інноваційного проєкту з метою сталого розвитку певної соціальної групи; оволодіння методикою фандрайзингової діяльності з метою залучення ресурсів (матеріальних, людських, волонтерів) для реалізації актуальних соціальних ініціатив і проєктів.

Збагачення змісту дисципліни «*Основи соціалізації особистості*» передбачає стимулювання майбутніх фахівців до виявлення співвідношення понять «соціалізація» і «сталий розвиток»; визначення мети, основних завдань соціалізації особистості в контексті досліджуваної проблеми на різних вікових етапах, особливостей соціалізації дітей, молоді, дорослих, людей старшого віку, проблем і труднощів соціалізації, що заважають їхньому прогресивному розвитку, що в сукупності є основою для виокремлення особливостей соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку конкретної соціальної групи. Важливим також є акцентування уваги студентів на тому, що лише становлення особистості у процесі соціалізації активним відповідальним суб'єктом власної життєдіяльності й соціальним суб'єктом є умовою її сталого розвитку.

Під час вивчення курсу «*Соціально-педагогічна діяльність у закладах освіти*» доцільним є ознайомлення з: основними стратегічними орієнтирами діяльності соціального педагога, педагогічного колективу закладу в напрямі сталого розвитку дітей та молоді, що передбачає: 1) організацію фахівцем цілеспрямованої роботи з дітьми та їхніми батьками, долучення до такої діяльності інших суб'єктів соціально-виховного впливу; 2) опанування способів створення духовно насиченого розвивально-творчого середовища в закладі освіти, що є важливою умовою сталого розвитку дітей та молоді; методиками розроблення і здійснення конкретних соціально-виховних,

просвітницьких, профілактичних заходів, які сприяють їхньому сталому позитивному розвитку.

У процесі викладання курсу «*Основи професійної роботи*» важливе долучення майбутніх фахівців до розроблення й реалізації комплексу творчих заходів для стимулювання дітей та молоді для здійснення свідомого відповідального життєвого й професійного самовизначення, що є невід'ємною умовою прогресивного розвитку як кожної конкретної особистості, соціальної групи, так і суспільства загалом.

Курс «*Теорія і методика соціальної роботи із сім'єю*» доцільно збагачувати проблемними питаннями, які дають можливість визначати: 1) причини, що ускладнюють розвиток сім'ї, зумовлюють її кризовий стан, отже, унеможливають її сталий розвиток; 2) умови сталості розвитку сім'ї як соціальної групи; 3) специфіку соціально-педагогічної діяльності з метою сталого розвитку сім'ї; 4) способи гармонізації відносин між подружжям, батьками та дітьми, дітьми один з одним як важливої умови сталості розвитку сім'ї; 5) найефективніші способи формування позитивної системи цінностей дітей, виховання в них поваги й любові до батьків, волі, прагнення до навчання, праці, творчості, розумного способу життя, здатності виявляти себе через позитивні вчинки, досягати успіху, долати труднощі на життєвому шляху, відчувати себе відповідальним творцем власного життя; 6) особливості й технологію роботи з різними типами сімей, зокрема у складних життєвих обставинах, для їх сталого позитивного розвитку; 7) створювати соціальну рекламу з метою стимулювання сім'ї до сталого розвитку.

У курсі «*Менеджмент соціально-педагогічної роботи*» доцільним є ознайомлення майбутніх фахівців зі способами управління соціальною роботою на різних рівнях: рівні керівництва соціальною організацією, управління діяльністю, розвитком особистості, групи людей, самоуправління власним професійним становленням та розвитком; рівні реалізації соціальної політики держави, рівні налагодження соціального партнерства, спільної діяльності різних соціальних суб'єктів для роботи в досліджуваному напрямі.

Курс «*Соціально-педагогічна діяльність у сфері дозвілля*» має орієнтувати майбутніх фахівців на розроблення конкретних заходів для: розвитку активної життєвої позиції представників різних соціальних груп, їх стимулювання до здорового способу життя, свідомої діяльності зі здоров'язбереження і здоров'язміцнення, формування прагнення до саморозвитку й самовдосконалення для досягнення життєвого успіху,

творчої самореалізації в різних видах діяльності; розробки програм організації змістового активного дозвілля дітей та молоді як важливої умови сталості їхнього розвитку, способів організації сімейного дозвілля як умови стабілізації життєдіяльності сім'ї тощо.

Ключовим під час вивчення курсу «*Соціально-педагогічна профілактика делінквентної поведінки*» має бути положення про те, що лише сприяння чіткому розумінню кожною особистістю наслідків негативного самовиявлення як для власної життєдіяльності, так і для перебігу суспільних процесів, усвідомленню нею позитивної взаємодії зі світом як єдино можливої стратегії досягнення особистого успіху й висхідного розвитку суспільства є умовами ефективності профілактики різного роду негативних проявів. Також важливі розроблення та реалізація майбутніми соціальними педагогами конкретних превентивно-виховних заходів із метою сталого розвитку дітей та молоді.

Вивчення курсу «*Психолого-педагогічні засади міжособистісного спілкування*» має бути спрямованим на опанування майбутніми фахівцями способів налагодження продуктивної взаємодії із представниками різних соціальних груп із метою їх стимулювання до сталого розвитку, а також на розроблення способів налагодження позитивного спілкування суб'єктів соціальної групи, їхньої здатності та прагнення до спільної продуктивної діяльності через розвиток духовного рівня їхньої соціальності, усвідомлення консолідації та солідарності як важливих індивідуальних і соціальних цінностей.

Дисципліну «*Методика організації волонтерського руху*» доцільно спрямовувати на визначення провідних напрямів волонтерської діяльності в контексті сталого розвитку особистості, соціальної групи, суспільства, розроблення способів долучення дітей, молоді, дорослих до волонтерської діяльності, вивчення перспективного досвіду формування мотивації особистості до волонтерської діяльності в розвинутих європейських країнах, Сполучених Штатах Америки, у яких до такої діяльності долучена значна кількість людей різного віку.

У межах дисципліни «*Актуальні проблеми соціальної педагогіки і соціальної роботи*» важливим є розгляд теми «*Сталий розвиток соціальних груп як актуальна проблема соціальної педагогіки і соціальної роботи, інтегральний напрям соціально-педагогічної діяльності в контексті сучасних цивілізаційних викликів*», під час вивчення якої студенти мають зрозуміти, що означена про-

блема має вирішуватися на методологічному, теоретичному й технологічно-методичному рівнях.

Поряд зі збагаченням професійно орієнтованих навчальних дисциплін проблематикою сталого розвитку, цілеспрямоване формування готовності майбутніх соціальних педагогів до сталого розвитку соціальних груп потребує впровадження інтегрованого спеціального курсу «Соціально-педагогічна діяльність зі сталого розвитку соціальних груп», призначеного для студентів IV курсу напрямів підготовки «Соціальна педагогіка» і «Соціальна робота», що передбачає вивчення двох модулів. Перший модуль «Концептуальні й технологічні засади сталого розвитку соціальної групи» націлено на поглиблений розгляд суті стратегії сталого розвитку як провідної стратегії розвитку цивілізації у XXI ст.; основними міжнародними і державними документами, що визначають напрями розвитку сучасного суспільства; ознайомлення з основними проблемами, що ускладнюють сталий розвиток людини, соціальної групи, суспільства, цивілізації; сучасними підходами й концепціями щодо розуміння сутності та вирішення проблеми сталого розвитку; системою поглядів на сталий розвиток людини та суспільства в історії світової та вітчизняної наукової думки (зокрема, поглядами видатних співвітчизників Г. Сковороди й І. Мечнікова на проблему сталості розвитку особистості); законами й закономірностями сталого розвитку людини і соціальних спільнот; бар'єрами на шляху сталого прогресивного розвитку особистості, групи людей; умовами, критеріями і показниками сталості розвитку соціальної групи; теоретико-методологічними й технологічними засадами соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп.

Реалізацію другого модуля «Проектування соціально-педагогічної діяльності для сталого розвитку різних соціальних груп» спрямовано на розроблення майбутніми соціальними педагогами системи соціально-педагогічної діяльності для сталого розвитку дітей, молоді, дорослих, сім'ї, представників «груп ризику» з урахуванням їхньої специфіки, основних завдань і проблем розвитку, що передбачає визначення основних напрямів такої діяльності, обґрунтування способів її здійснення різними суб'єктами з метою досягнення бажаного результату. Індивідуальне навчально-дослідне завдання під час вивчення спецкурсу передбачає розробку та презентацію програми соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку конкретної соціальної групи, створення соціальної реклами (мотиваційного

плаката, відеоролика) для стимулювання такої групи до сталого розвитку.

Дисципліна «Методика організації соціальної роботи з різними соціальними групами», яка вивчається здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти, на наш погляд, повинна мати узагальнювальний характер і сприяти визначенню перспективних напрямів такої діяльності, пов'язаних із розробленням і реалізацією цілісної системи соціально-педагогічної діяльності з метою попередження відхилень у розвитку представників різних соціальних груп, що відповідає вимогам соціальної та виховної політики держави. Означений курс має викладатися з позицій дослідження методики організації комплексної роботи з метою сталого розвитку основних соціальних груп, що складають суспільство, яка сприяла б становленню їхніх представників як суб'єктів, здатних до відповідального життє- і культуротворення, а також методики корекційно-реабілітаційної роботи, яка сприяла б розвитку суб'єктності представників «груп ризику», активізації їхнього прагнення до самовдосконалення, самореабілітації, самостійного творчого здійснення власного життя.

У зв'язку із цим у змісті цього курсу обґрунтовуємо два модулі. Перший модуль «Теоретико-методичні засади організації роботи з різними соціальними групами» спрямовано на: 1) формування поняття про соціальну групу як об'єкт і суб'єкт соціально-педагогічної діяльності в контексті сталого розвитку; 2) визначення чинників, що впливають на динаміку розвитку соціальної групи та відповідне виявлення основи сталості розвитку соціальних спільнот; 3) розуміння забезпечення сталості розвитку соціальних груп як інтегрального завдання соціально-педагогічної діяльності; 4) визначення вимог до професійної компетентності фахівця соціальної сфери для його ефективної діяльності в контексті сталого розвитку особистості, соціальної групи, суспільства; 5) дослідження технологічно-методичних засад забезпечення сталості розвитку соціальних груп (технологічних етапів роботи зі сталого розвитку соціальної групи та їх змістового й методичного забезпечення); 6) добір студентами конкретних методик для роботи із представниками різних соціальних груп із метою їх становлення відповідальними суб'єктами власної життєдіяльності й активними соціальними суб'єктами; 7) розроблення майбутніми фахівцями способів здійснення цілісного впливу на мотиваційно-чуттєву, когнітивно-світоглядну, суб'єктно-діяльнісну сфери представників різних соціальних груп

для їх стимулювання до сталого прогресивного розвитку, поступового виходу на рівень самоорганізації; 8) добір форм, методів і методик соціально-виховної, просвітницької, профілактичної, рекламно-інформаційної, корекційно-реабілітаційної діяльності в контексті сталого розвитку соціальних груп; 9) вивчення перспективного світового та вітчизняного досвіду (актуальних соціально-педагогічних програм і проєктів) організації соціально-педагогічної діяльності в контексті сталого розвитку соціальних груп.

Другий змістовий модуль «Методики організації роботи з різними соціальними групами», на наше переконання, має бути спрямований на підготовку студентів до добору й розроблення комплексу методик для роботи з такими соціальними групами, як: 1) сім'я (з метою її становлення суб'єктом соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку дітей і молоді); 2) діти та молодь (з метою їх стимулювання до свідомого життєвого, особистісного, соціального, професійного самовизначення, формування стійкої особистісно-соціальної позиції, залучення до соціально значущої діяльності, розвитку в них прагнення до поліпшення соціальної дійсності); 3) дорослі та люди старшого віку (з метою їх активного долучення до соціально-виховної, рекламно-інформаційної, профорієнтаційної діяльності з дітьми та молоддю). Суттєвою також є підготовка майбутніх фахівців до добору ефективних методик соціально-реабілітаційної діяльності з: 1) людьми з обмеженими можливостями; 2) дітьми, позбавленими батьківського піклування; 3) людьми з різними видами залежностей; 4) тимчасово переселеними особами та сім'ями, що постраждали внаслідок проведення антитерористичної операції, з метою їх сталого позитивного розвитку, оскільки саме ці категорії переважно не можуть вирішити власні проблеми самостійно й потребують особливої підтримки, діяльність у цьому напрямі належить до основних напрямів соціальної політики держави в умовах сьогодення.

Підсумковою темою курсу є визначення перспектив соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп, що полягають в

організації роботи із просоціально активними групами для поширення позитивного досвіду й залучення населення до соціально значущої діяльності; налагодженні взаємодії із професійними групами щодо ініціювання й реалізації спільних програм і проєктів у контексті сталого розвитку. Індивідуальним навчально-дослідним завданням курсу є обґрунтування, розроблення та презентація грантового проєкту соціальної роботи з конкретною соціальною групою з метою її сталого розвитку.

Висновки. Результати впровадження розробленої нами системи підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі та її навчально-методичного, зокрема програмно-змістового, забезпечення в освітній процес Харківського національного педагогічного університету підтвердили їхню ефективність – більшість здобувачів перебувають на рівні сталого розвитку й саморозвитку (духовно-ціннісного, особистісно-соціального, професійно-творчого) і свідомо діють для сталого розвитку представників різних соціальних груп під час навчання в університеті.

Утілення ідеї сталого розвитку у змісті вищої соціально-педагогічної освіти протягом усього періоду навчання, що реалізується через запропоноване навчально-методичне та програмно-змістове забезпечення, уможливорює цілісність і безперервність підготовки майбутніх фахівців до сталого розвитку соціальних груп на різних етапах їхнього особистісно-професійного становлення – від усвідомлення значення діяльності в досліджуваному напрямі, розуміння її суті й важливості підпорядкування всіх видів соціально-педагогічної діяльності з різними соціальними групами населення цілям сталого розвитку – до набуття відповідного практичного досвіду роботи, що дає можливість актуалізувати цінності та мотиви, засвоїти знання, опанувати професійні вміння й навички, розвинути особистісні якості, сформулювати індивідуально-творчий підхід до діяльності.

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є висвітлення досвіду реалізації системи роботи з підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до сталого розвитку соціальних груп під час навчання в університеті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>.
2. Жерновникова О., Штефан Л., Фазан В. Формування готовності майбутніх учителів математики до навчального проєктування. *Science and Education*. 2017. № 10. С. 74–81.
3. Кабуць Н. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до сталого розвитку соціальних груп: теорія і практика : монографія. Харків, 2017. 416 с.
4. Кабуць Н. Стратегічні напрями підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери в умовах сучасних цивілізаційних викликів. *Новий колегіум*. 2016. № 4. С. 81–88.

5. Прокопенко І. Розвиток інноваційної педагогічної освіти як пріоритетний напрям модернізації національних систем підготовки освітянських кадрів у XXI ст. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2013. № 1. С. 48–55.

REFERENCES

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Retrieved from: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>.
2. Zhernovnykova O., Shtefan L., Fazan V. Formuvannya hotovnosti maibutnikh uchyteliv matematyky do navchalnoho proektuvannya [Forming future mathematics teachers' instructional design skills]. *Science and education*, 2017. № 10, pp. 74–81. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-10-9>. [in Ukrainian].
3. Kabus N. D. Pidhotovka maibutnikh sotsialnykh pedahohiv do staloho rozvytku sotsialnykh hrup: teoriia i praktyka: monohrafiia [Future Social Teachers' Training for Sustainable Development of Social Groups: Theory and Practice: monograph]. Kharkiv: Vydavets Ivanchenko I. S., 2017. 416 p. [in Ukrainian].
4. Kabus N. D. Stratehichni napriamy pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv sotsialnoi sfery v umovakh suchasnykh tsyvilizatsiinykh vyklykiv [Strategic guidelines for the training of future experts of social sphere in conditions of modern civilization challenges]. *New Collegium*, 2016. № 4. pp. 81–88 [in Ukrainian].
5. Prokopenko I. F. Rozvytok innovatsiinoi pedahohichnoi osvity yak priorytetnyi napriam modernizatsii natsionalnykh system pidhotovky osvitianskykh kadriv u XXI stolitti [Development of innovative pedagogical education as a priority direction of modernization of national systems of training of educators in the XXI century]. *Theory and practice of social systems management: philosophy, psychology, pedagogy, sociology*. 2013. № 1. pp. 48–55 [in Ukrainian].